

## O‘QITISHNING INNOVATSION TEXNOLOGIYALARI

*Farmonov Utkir Mirzaqobilovich<sup>1</sup>, Xudoyberdiev Azamat Ibod o‘g‘li<sup>2</sup>*

*<sup>1</sup>A.Qodiriy nomidagi JDPI, Fizika va uni o‘qitish metodikasi kafedrası  
o‘qituvchisi, <sup>2</sup>Fizika-astronomiya o‘qitish yo‘nalishi talabasi, Jizzax, O‘zbekiston.  
e-mail: farmonov-81@mail*

**Аnnотatsiya:** Ushbu maqola orqali mualliflar bugungi kunning dolzarb masalalaridan bo‘lgan o‘qitishning inovatsion texnologiyalarini, oliy ta‘lim tizimiga tadbiq etishni yoritib o‘tgan shu bilan bir qatorda na‘munalar ham kiltirgan.

**Kalit so‘zlar:** pedagogik texnologiya, o‘qitish texnologiyasi, tarbiya texnologiyasi, interfaol metod, grafik organayzerlar

\*\*\*

**Аннотация:** В статье авторы выделяют применение инновационных технологий обучения в системе высшего образования, что является одной из самых актуальных проблем современности, а также приводят примеры.

**Ключевые слова:** Педагогическая технология, технология обучения, образовательная технология, интерактивный метод, графические органайзеры.

\*\*\*

**Annotation:** In this article, the authors highlight the application of innovative teaching technologies in the higher education system, which is one of the most pressing issues of today, as well as provide examples.

**Keywords:** Pedagogical technology, teaching technology, educational technology, interactive method, graphic organizers

Ayni kunda mamlakatimizda har bir sohada bo‘lgani kabi ta‘lim tizimi soxasida ham «Innovatsiya tushunchasi» juda keng qo‘llanilmoqda. SHu qatorida pedagogik faoliyatda ham. Pedagogik faoliyatning mazmuni bo‘lgan yosh avlodni hayotga va mehnatga tayyorlash murakkab, nihoyatda katta diqqat-e‘tiborni talab qiladigan, ichki ziddiyatli jarayondir. SHu boisdan, o‘qituvchi o‘quvchiningakllanish jarayonini zo‘r havas va sinchkovlik bilan kuzatishi lozim. U dars jarayonida pedagogik jarayonni boshqarar ekan, pedagogik bilim va mahorat egasi bo‘lishi kerak. SHundagina o‘qituvchi pedagogik hodisalarning mohiyatini va pedagogik vaziyatni, pedagogik mehnat metodi, kasb va texnologiyasini va professional pedagogikani tushunib etadi. Pedagogik bilim va mahorat egasi bo‘lgan o‘qituvchi, avvalo, pedagogika fanining metodologik asoslarini, shaxs rivojlanishining qonuniyatlari va omillarini, kadrlar tayyorlash milliy dasturining mohiyati, maqsad va vazifalarini bilishi kerak.

Hozirda ta‘lim tizimida yosh avlod kelajagi uchun qayg‘uradigan, axloqiy fazilatli, o‘z kasbiga sodiq fidoyi ustozlar faoliyat ko‘rsatib, ular bugungi kunning yuksak talablariga mos zamonaviy bilim va tajribalarni o‘zlashtirishga, ijodiy mehnat qilishga intilmoqdalar.

Kadrlar tayyorlash sohasidagi davlat siyosati insonni intellektual va ma'naviy - axloqiy jihatdan tarbiyalash bilan uzviy bog'liq bo'lgan uzluksiz ta'lim tizimi orqali har tomonlama barkamol shaxs – fuqaroni shakllantirishga asoslanadi. Albatta bu maqsadni amalga oshirishda o'qituvchining roli beqiyosdir.

Respublikamizda ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalarni qo'llashga doir keng ko'lamda ish olib borilmoqda. Ushbu muammoning ilmiy-nazariy asoslari, har bir pedagogik texnologiyaning o'ziga xos jihatlarini ishlab chiqilib, etarli darajada tajribalar to'plandi. Bugun biz yangi texnologiyalarga sarflanayotgan mablag'lar qay darajada o'zini oqlashini, ularning ta'lim sifatini oshirish va axborot hamda kommunikatsiya texnologiyalari, shuningdek, masofaviy ta'limni rivojlantirishga ta'sir qanday ko'rsatishini tasavvur qila olishimiz shart. SHu o'rinda, biz axborot texnologiyalarini ta'lim jarayonida qo'llashning afzalliklarini e'tirof etishni xohlardik. Eng avvalo, birinchidan, ta'lim jarayonida kompyuterlar va axborot-kommunikatsiya vositalarining qo'llanilishi, talabalarning ular bilan bemalol ishlay olishlari pedagogik jarayondagi eng muhim kamchiliklardan hisoblangan sub'ektivizmni cheklaydi.

Ikkinchidan, kompyuter orqali bolaga etkazilayotgan ma'lumotnizarurat bo'lganida, qayta - qayta chaqirish va takrorlash imkoniyati ham bor. Bu narsa ayrim talabalarda, guruh sharoitida ishlaganda kuzatiladigan iymonish kabi sifatning namoyon bo'lmasligini ta'minlaydi.

Uchinchidan, har bir professor-o'qituvchining o'zigagina xos bo'lgan tushuntirish uslubi, metodik yondashuvi mavjud. Ta'limning zamonaviy texnik vositalaridan foydalanish pedagogik jarayonlar ichidagi samarasiz uslubiyotlarga barham beradi, talabalarning o'quv materiallarini elektron nusxalarini olishi va ularni mustaqil o'rganishini ham ta'minlaydi. Nihoyat, ular "axborot asri" deb e'tirof etilayotgan yangi asrda yashab ijod qiluvchi yoshlarning ongini o'stiradi, ulardagi texnik vositalardan cho'chish hissini yo'qotadi. Xullas, ta'lim muassasalarining bu narsaga sarflangan mablag'lari behuda ketmasligi ehtimoldan xoli emas.

SHunday qilib, pedagogik texnologiyada didaktik masalalarning o'z echimlarini topishi - milliy dasturni ro'yobga chiqarishning muhim bosqichidir. Agar pedagog qo'lida bilimga chanqoq talabalar, fan maqsadiga mos mazmundagi dastur, darslik va qo'llanmalar mavjud bo'lsa, u didaktik jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun bilish faoliyatining tashkiliy shakllaridan samarali foydalanib innovatsion texnologiyalarni amaliyotga izchil va ketma-ket joriy etishi mumkin. SHu boisdan, o'qituvchi mahoratiga ko'p narsa bog'liqligi, uning pedagogik tizimda tutgan o'rni haqida batafsil to'xtalish zarurati tug'iladi. SHu o'rinda, o'qitish jarayonida yangi metodlar haqida to'xtalsak, shaxmat metodi, innovatsion dars metodining tartibi, guruh talabalari 2 jamoaga bo'linishadi, doskaga shaxmat doskasi chiziladi, talabalar ichidan 2 ta talaba yordamga olinadi, metod talabalarga yangi mavzuni tushuntirib bo'lganda amalga oshirilsa, maqsadga

muvoqifroq bo'ladi. 2 gurux qarama-qarshi tomondan tosh surishadi. Raqamlar yozilgan maxsus qog'ozchalar orqali talabalar o'zlariga kerakli kataklarni topishadi, o'qituvchi tomonidan yangi o'tilgan mavzu bo'yicha savol beriladi, savolga javob bera olgan guruh toshlarni surish imkoniyatiga ega bo'ladilar, ketma-ket 3 marotaba oq katakka tushgan gurux vakillari raqib guruhdan 1 o'yinchini tanlab olish imkoniyatiga ega bo'ladilar, 3 marotaba qora katakka tushgan gurux vakillari 1 o'yinchini raqib guruhga beradilar, metod shu tartibda amalga oshiriladi, yurish boshlagan tomondan kim birinchi bo'lib oxiriga etib borsa, o'yin o'z nihoyasiga etadi va guruxdagi talabalar soni ko'p bo'lgan jamoa g'olib hisoblanadi.

1. O'qituvchi ta'lim - tarbiya maqsadini aniq va ravshan belgilashi kerakki, natijada, ma'lum vaqt ichida unga erishishni ta'minlaydigan didaktik jarayonni tuzish va joriy etish to'g'risida xulosa qilish mumkin bo'lsin.

2. O'qituvchi pedagogik tizimda belgilangan maqsadga to'g'ri keladigan o'quv - tarbiyaviy jarayon mazmunini o'quv dasturi bo'yicha chuqur egallashi, muntazam ravishda o'z pedagogik mahoratini ilmiy - texnikaviy taraqqiyot talablariga mos holda mustaqil ravishda kengaytirib borishi zarur.

3. Pedagogik texnologiyani yaxshi biladigan, uning yangi-yangi yo'llarini yarata oladigan, izlanuvchan, ijodiy ishlaydigan pedagogik mahorat egasi bo'lish lozim.

4. O'qituvchi didaktik jarayonni amalga oshirishda o'qitishning samarali shakllaridan foydalana olishi kerak. Ta'lim jarayonini takomillashtirish, o'zining kasb mahoratini oshirish, o'quvchilarda bilimga qiziqish va ishtiyoqni tarbiyalash, o'qish motivlarini rivojlantirishi lozim. SHunday qilib, yuqorida keltirilgan fikrlar tahlili asosida quyidagicha xulosa qilish mumkin:

Zamonaviy pedagogik texnologiya o'zining pedagogika va boshqa fan yutuqlari bilan bog'liq xususiy nazariyasiga ega; u birinchi galda o'quv- tarbiyaviy jarayonini ilmiy asosda qurishga yo'naltirilgan, o'qitishning axborotli vositalaridan va didaktik materiallardan, faol metodlardan keng foydalanishga asoslangan o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi hamkorligi asosida innovatsion texnologiyalar ta'lim oldida turgan vazifalarni muvaffaqiyatli amalga oshirishning asosiy shartidir.

Demak, innovatsion texnologiyalar - ta'limga yangi tartib-qoidalarni kiritish uchun eng muhim komponentlardan biri hisoblanadi. Biroq ularni qanday qilib tatbiq etish va amalda foydalanishni bilib olish, aslida, hal qiluvchi ahamiyatga egadir. Buning uchun maxsus tayyorgarlik, katta kuch va ko'p vaqt sarflash lozim, ya'ni ta'limga innovatsion jarayonlarning tatbiq qilinishi bilan o'qituvchining roli pasayadi emas, balki o'quv-tarbiya jarayonining yuksak bosqichlarida yana ham ortadi. Bu esa pedagogdan o'z ilmini yangidan va tanqidiy tahlil etishni talab etadi.

## Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Махсудов П. М. и др. Использование метода «ассесмент» при предварительной оценке знаний студентов //Высшая школа. – 2015. – №. 9. – С. 52-54.
2. Фармонов У.М. Методика преподавания предмета физики студентам направления естествоведения//Образование и наука в России и за рубежом,С-314-317. 2019, №16 (Вол.64)
3. Farmonov, U. (2020). Teaching of physics for students of natural direction with innovation technologies. *Физико-технологического образование*, (1).
4. Farmonov, U. (2020). Geografiya yo'nalishi talabalariga fizikani o'qitish jarayonini innoyatsion texnologiyalar asosida takomillashtirish. *Физико-технологического образование*, (1).
5. Togaev, X., Doniyorov, S., Farmonov, U. M., Irmatov, F. M., & Boboqulov, Q. S. (2016). On the role of the physical concepts of the disclosure of the secrets of music. In *The Eighth International Conference on Eurasian scientific development* (pp. 184-189).
6. Bekmirzaev, R. N., Igamkulov, Z. A., Tuugalov, F. K., Khudajberdiev, G. U., Farmonov, U., Shukurov, E. K., ... & Olimov, K. (2004). Rapid distributions of protons in (d,  $\alpha$ , C) TA-interactions at 4.2 GeV/S on nucleon; Bystrotnye raspredeleniya protonov v (d,  $\alpha$ , C) TA-vzaimodejstviyakh pri 4.2 GEhV/S na nuklon.
7. Togaev, X., Doniyorov, S., Farmonov, U. M., Irmatov, F. M., & Boboqulov, Q. S. (2016). On the role of the physical concepts of the disclosure of the secrets of music. In *The Eighth International Conference on Eurasian scientific development* (pp. 184-189).
8. Bekmirzaev, R. N., Igamkulov, Z. A., Tuugalov, F. K., Khudajberdiev, G. U., Farmonov, U., Shukurov, E., ... & Olimov, K. (2004). Rapid distributions of protons in (d,  $\alpha$ , C) TA-interactions at 4.2 GeV/S on nucleon.
9. Taylanov, N., Bekmirzaev, R., Hudoyberdiev, A., Samadov, M. K., Urinov, K. O., Farmonov, U., & Ibragimov, Z. K. (2015). Dynamics of magnetic flux penetration into superconductors with power law of voltage-current characteristic. *Uzbekiston Fizika Zhurnali*, 17(3), 126-130.
10. Фармонов, У. М. (2019). Методика преподавания предмета физики студентам направления естествоведения. *Образование и наука в России и за рубежом*, (16), 314-318.
11. Orishev, Jamshid (2021) "Project for training professional skills for future teachers of technological education," *Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal*: Vol. 2021 : Iss. 2 , Article 16.

12.Orishev, J. (2020). Глобаллашув даврида педагогик масъулияти  
. *Научно-просветительский журнал "Наставник"*, 1(1).